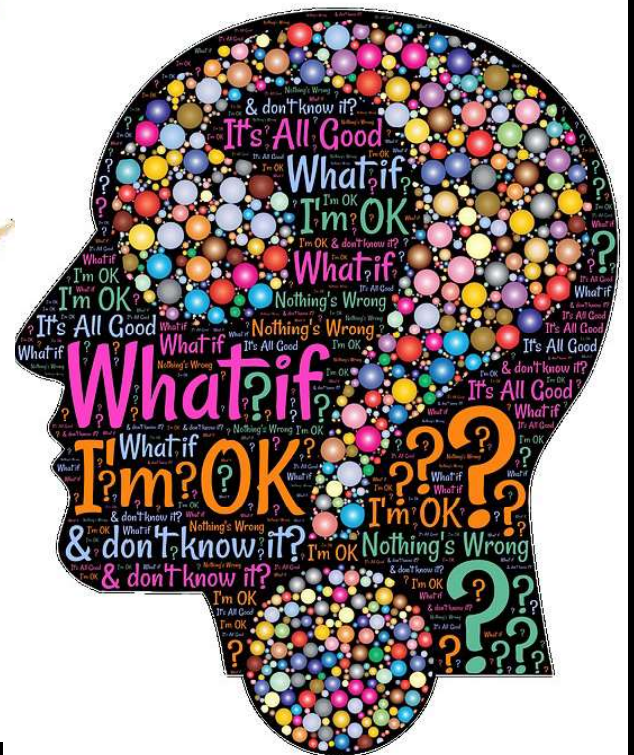
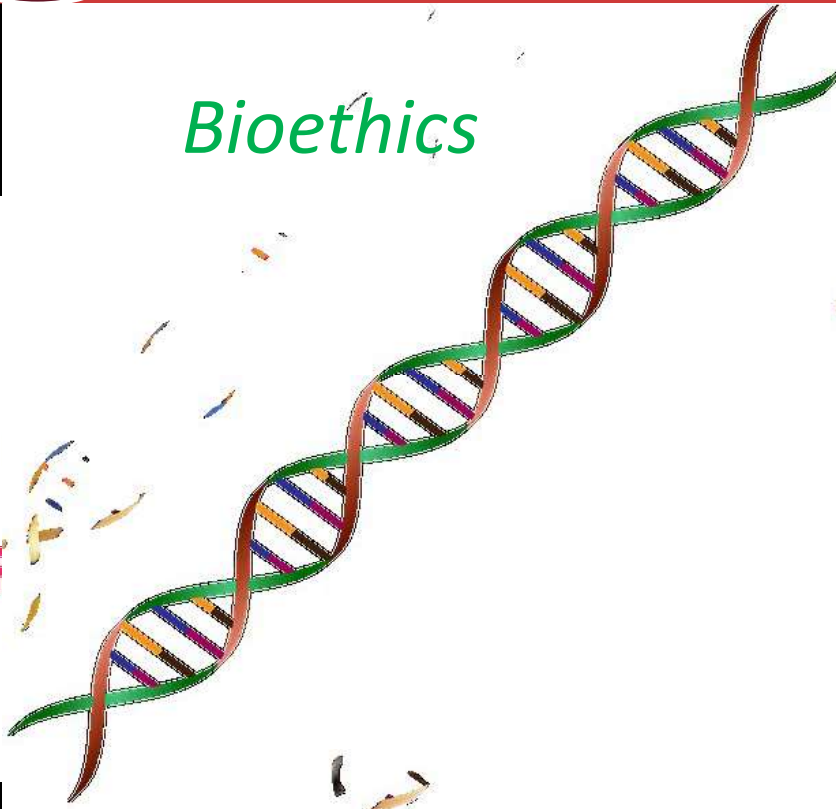

Εξετάζοντας τα ηθικά και βιοηθικά προβλήματα

Bioethics

Examining moral and bioethical problems

Καραμαλάκης Εμμανουήλ – Εκπαιδευτικός
MSc στην Παιδαγωγική – MSc στη Βιοηθική

Αναζητώντας το κριτήριο της ηθικής ορθότητας

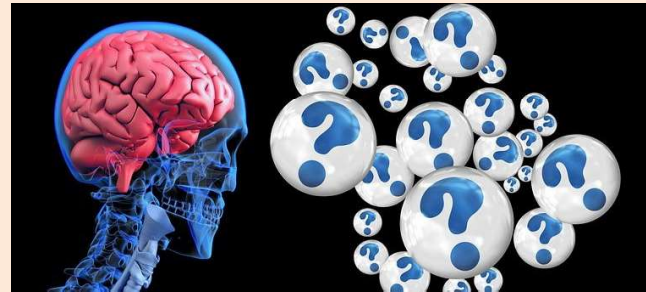
- Όταν αντιμετωπίζουμε καταστάσεις, οι οποίες μας προβληματίζουν για το τι είναι ή τι δεν είναι σωστό να πράξουμε, αιτιολογούμε τις πεποιθήσεις μας με αναφορά σε έννοιες που έχουν ηθικό περιεχόμενο (καθήκοντα και υποχρεώσεις, δικαιώματα, αξίες κτλ.).
- Όμως τι ακριβώς σημαίνει η φράση «ηθικά σωστό» και γιατί να μας ενδιαφέρει να πράττουμε ηθικά ορθά σύμφωνα με τα κριτήρια της ηθικής;
- Με ποιο κριτήριο τελικά πρέπει να διακρίνουμε το καλό από το κακό και τι είναι εκείνο που κάνει σωστούς τους κανόνες που υιοθετούμε;

Αναζητώντας τη βέλτιστη ηθικά ορθή απόφαση

- Η βιοηθική και η ηθική εξέταση ενός ζητήματος είναι εκείνη η δραστηριότητα με την οποία **αποφασίζει** κάποιος **αιτιολογημένα** για το τι πρέπει να κάνει. Τα άτομα μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία πρέπει να προσφέρουν ο ένας στον άλλον τους λόγους, οι οποίοι να καταδεικνύουν γιατί ένας τρόπος επίλυσης του προβλήματος είναι καλύτερος από ένα άλλο.
- Όταν οι ηθικοί επιστήμονες εξετάζουν ένα συγκεκριμένο ηθικό πρόβλημα, **επιδιώκουν να καθορίσουν τι πρέπει να κάνει το άτομο** και ποια είναι η βέλτιστη δυνατή πορεία δράσης, **παρέχοντας συνάμα τα κατάλληλα επιχειρήματα** και τους λόγους γιατί πρέπει να δράσουμε με τον συγκεκριμένο τρόπο.

Βασικές αρχές για την εξέταση βιοηθικών ζητημάτων

- Οι βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν τις αποφάσεις, αλλά και τις ενέργειές μας, όταν εξετάζουμε ένα συγκεκριμένο ηθικό πρόβλημα είναι:
- Ο απολυτός σεβασμός του ανθρωπίνου προσώπου και της αυτονομίας του. Δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιούμε κάποιον απλά και μόνο ως μέσο για την επίτευξη ενός άλλου σκοπού, αλλά πάντα να τον θεωρούμε ως αυτοσκοπό.
- Η μη πρόκληση βλάβης. Ελαχιστοποίηση των βλαπτικών επιπτώσεων και μεγιστοποίηση της ωφέλειας.
- Η υποχρέωση να λαμβάνεται υπόψη το γενικότερο καλό.
- Η δίκαιη αντιμετώπιση. Διασφάλιση ότι η ωφέλεια θα μοιράζεται με δίκαιο τρόπο.
- Να υπάρχει: **Αυθεντικότητα – Ειλικρίνεια - Γνησιότητα**

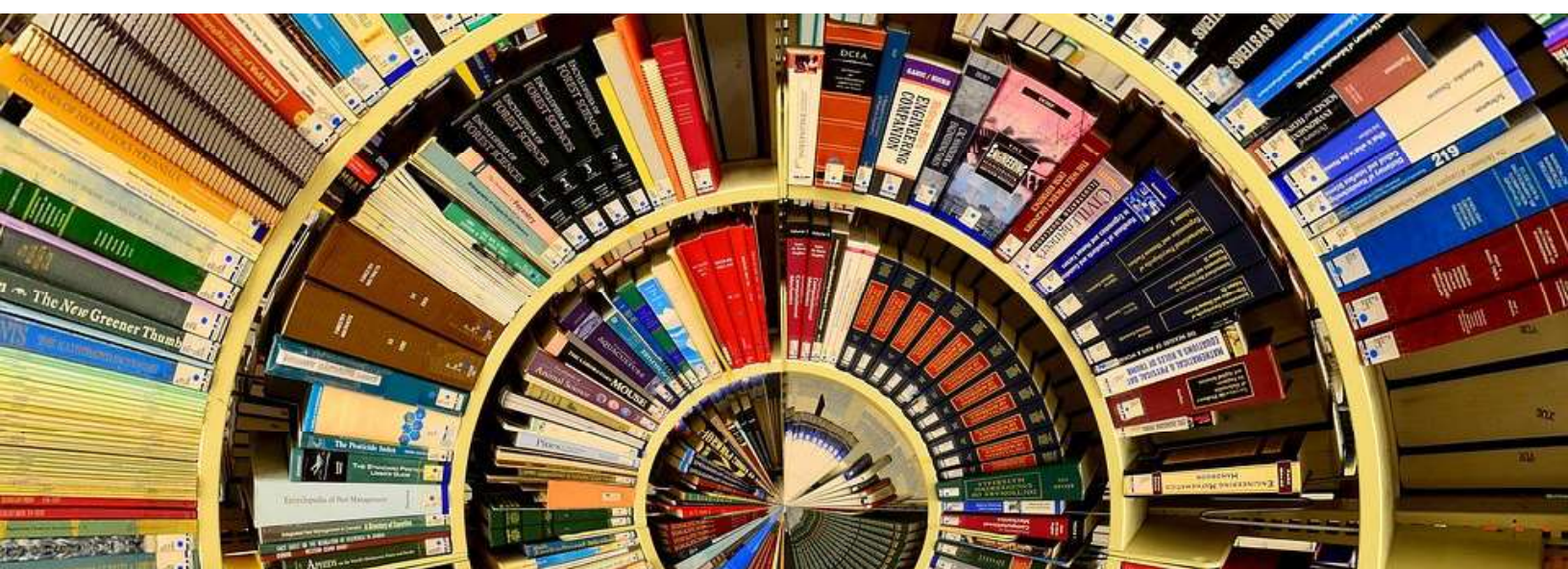

Πέντε βασικές ερωτήσεις ώστε να διευκρινιστούν τα εξεταζόμενα ηθικά ζητήματα.

- Ποιο είναι το ηθικό ζήτημα; (εστίαση στο ηθικό πρόβλημα)
- Ποια είναι τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά;
- Ποιος ή τι θα μπορούσε να επηρεαστεί από τον τρόπο επίλυσης του προβλήματος;
- Ποια επιστημονικά, κοινωνικά και άλλα δεδομένα είναι χρήσιμα ώστε να λάβουμε μια απόφαση πάνω στο εξεταζόμενο ζήτημα;

Επιστήμη και ηθική

What

Who

Where

When

How

Why

?

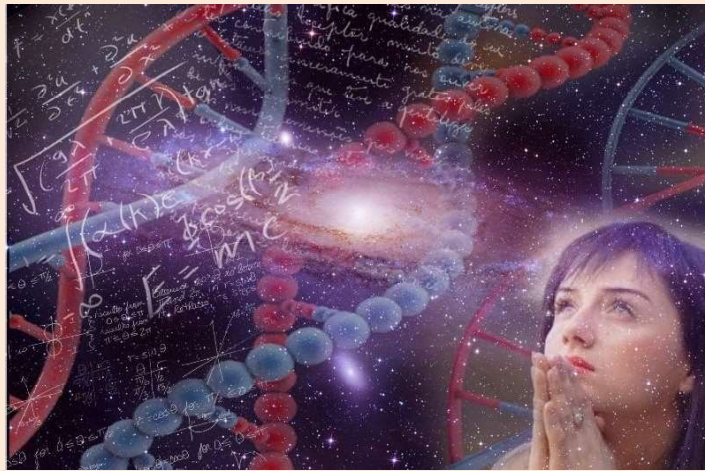
Επιστήμη και ηθική

- Η επιστημονική (θετικές - φυσικές επιστήμες) και η ηθική σκέψη αν και έχουν ορισμένες ομοιότητες είναι παράλληλα και αρκετά διαφορετικές. Σε γενικές γραμμές:
- Οι θετικοί – φυσικοί επιστήμονες στοχεύουν να κατανοήσουν **τι συμβαίνει**,
- ενώ οι ειδικοί σε θέματα ηθικής έχουν ως στόχο να καθορίσουν **τι θα πρέπει - τι είναι σωστό να γίνει**, σε κάθε ξεχωριστή περίπτωση.
- Οι θετικοί - φυσικοί επιστήμονες προσπαθούν να κατανοήσουν και να περιγράψουν τα φαινόμενα που μας περιβάλλουν, να απαντήσουν δηλαδή στο ερώτημα **πως είναι κόσμος**, ενώ οι ηθικοί επιστήμονες προσπαθούν να βρουν **τι πρέπει να κάνουμε** σε κάθε ανακύπτον ζήτημα.

Επιστήμη και ηθική

- **Θετικοί – Φυσικοί Επιστήμονες = πως είναι ο κόσμος**
- **Ηθικοί Επιστήμονες = τι θα πρέπει, τι μπορείς, τι είναι επιτρεπτό να πράξεις**

Παραδείγματος χάριν

- **Θετικοί Επιστήμονες = Πώς μπορούμε να τροποποιήσουμε γενετικά ένα ποντίκι ώστε αυτό να παράγει ανθρώπινα αντισώματα με σκοπό τη θεραπευτική χρήση.**
- **Ηθικοί Επιστήμονες = Θα πρέπει να τροποποιήσουμε γενετικά ένα ποντίκι ώστε αυτό να καταστεί ικανό να παράγει ανθρώπινα αντισώματα; (είναι ηθικά επιτρεπτό;)**

Ηθικά, νομικά, επιστημονικά και άλλα ερωτήματα

- Τα ηθικά - δεοντολογικά ερωτήματα είναι διαφορετικής φύσεως από τα νομικά και επιστημονικά ερωτήματα.
- Επίσης τα ηθικά ερωτήματα διαφέρουν ριζικά από τις ερωτήσεις των προσωπικών μας προτιμήσεων, των συνηθειών που έχουμε ή των εθίμων.
- Βέβαια, στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμίσουμε το γεγονός, ότι αρκετές φορές τα επιστημονικά και νομικά ζητήματα, αλλά ακόμα και αυτά των προσωπικών μας πεποιθήσεων και εθίμων εγείρουν πλείστους ηθικούς προβληματισμούς.

Ηθικά, νομικά, επιστημονικά και άλλα ερωτήματα

- Παραδείγματος χάριν, μπορεί να είναι ηθικά αδιάφορο το προσωπικό γούστο του καθενός για το τι φαγητό του αρέσει να τρώει ή το στίλ που του αρέσει να ντύνεται, αλλά δε μας είναι σε καμία περίπτωση ηθικά αδιάφορη η βλαπτική συνήθεια του καπνίσματος ή το καλούμενο έθιμο της παράνομης οπλοκατοχής ή και οπλοχρησίας που συναντάμε σε κάποιους τόπους.
- Για να μην υπάρχουν λοιπόν παρανοήσεις, όποιος ασχολείται με την επίλυση των ηθικών ζητημάτων πρέπει να είναι ικανός να διακρίνει ποια ζητήματα είναι ηθικά και ποια ζητήματα είναι αμιγώς νομικά, επιστημονικά, θέματα προσωπικών πεποιθήσεων, συνηθειών ή εθίμων.

Ηθικά, νομικά, επιστημονικά και άλλα ερωτήματα

Η παραπάνω ικανότητα θα τον βοηθήσει ώστε να επικεντρώνεται κάθε φορά στην επίλυση των πραγματικών ηθικών προβλημάτων και να μην εμπλέκεται σε άσχετα με την ηθική ζητήματα, όπως είναι τα θέματα των προσωπικών μας πεποιθήσεων ή τα αμιγώς επιστημονικά ζητήματα.

Επέλεξε σε ποιο από τους παρακάτω τύπους ανήκει πρωτίστως η κάθε ερώτηση

Η, ηθική - **Ε**, επιστημονική (με την έννοια των θετικών επιστημών) - **Ν**, νομική - **Π**, προσωπικές προτιμήσεις, έθιμα, συνήθειες

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- **Πώς** τα εμβρυϊκά βλαστικά κύτταρα διαφέρουν από τα ενήλικα βλαστικά κύτταρα;
Ε - Επιστημονική
- **Πρέπει τα** εμβρυϊκά βλαστικά κύτταρα να χρησιμοποιούνται στη βιοϊατρική έρευνα;
Η - Ηθική
- **Επιτρέπεται** η έρευνα πάνω στα εμβρυϊκά βλαστικά κύτταρα στην Ελλάδα;
Ν - Νομική
- Ποια γεύση παγωτού σου αρέσει;
Π - Θέμα προσωπικών προτιμήσεων

Επέλεξε σε ποιο από τους παρακάτω τύπους ανήκει πρωτίστως η κάθε ερώτηση

Η, ηθική - **Ε**, επιστημονική (με την έννοια των θετικών επιστημών) - **Ν**, νομική - **Π**, προσωπικές προτιμήσεις, έθιμα, συνήθειες

- **ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ**

- **Επιτρέπεται** στην Ελλάδα να εξαιρέσουν οι γονείς τα παιδιά τους από τους προβλεπόμενους εμβολιασμούς;

Ν - Νομική

- **Πρέπει οι γονείς** να εξαιρέσουν τα παιδιά τους από τους προβλεπόμενους εμβολιασμούς;

Η - Ηθική

- Σου αρέσει να κάνεις τατουάζ στο σώμα σου;

Π - Θέμα προσωπικών προτιμήσεων

Επέλεξε σε ποιο από τους παρακάτω τύπους ανήκει πρωτίστως η κάθε ερώτηση

Η, ηθική - **Ε**, επιστημονική (με την έννοια των θετικών επιστημών) - **Ν**, νομική - **Π**, προσωπικές προτιμήσεις, έθιμα, συνήθειες

- **ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ**
- Όσοι από γενετική εξέταση έχουν διαγνωστεί ότι είναι φορείς μιας γενετικής νόσου **πρέπει** να ενημερώσουν τους συγγενείς τους;
Η – Ηθική
(Θα μπορούσε να είναι και νομική αν ο νόμος σε υποχρεώνει να ενημερώσεις).
- Ποιον/α θέλεις να παντρευτείς;
Π Θέμα προσωπικών προτιμήσεων
- Ποιον/α σου **επιτρέπεται** να παντρευτείς;
Ν - Νομική
(πχ δεν μπορείς νομικά να παντρευτείς συγγενή πρώτου βαθμού)

Ηθικά, νομικά, επιστημονικά και άλλα ερωτήματα

Γενικά στις περισσότερες περιπτώσεις ισχύει:

- Τι πρέπει, τι είναι σωστό να κάνουμε = ηθικό ζήτημα
- Τι μας επιτρέπεται = νομικό ζήτημα
- Πώς είναι κάτι = επιστημονικό ζήτημα
- Τι σου αρέσει – τι προτιμάς = ζήτημα προσωπικών επιλογών

Ηθικά, νομικά, επιστημονικά και άλλα ερωτήματα

Η παραπάνω ικανότητα, του να διακρίνουμε ποια θέματα σχετίζονται με την ηθική και ποια είναι άσχετα προς αυτή, θα μας βοηθήσει να επικεντρωνόμαστε κάθε φορά στην επίλυση αποκλειστικά και μόνο των ηθικών ζητημάτων και να μην εμπλεκόμαστε σε ζητήματα που δεν άπτονται της ηθικής.